

DINGIR DINGIR

1

2024

27. ročník

religionistický časopis o současné náboženské scéně

Cena 49 Kč

březen 2024

Svět tělesných modifikací

Cyklická spiritualita

Tělesné modifikace v judaismu

Labrety, skarifikace a deformace lebek

Vězeňská tetování s náboženskou symbolikou

Tělesné modifikace jsou transformativní

(rozhovor s Annou Mothejlovou)

Smysl askeze se změnil

(rozhovor s Isabelle Jonveauxovou)

TÉMA: Tělo a tělesné modifikace v náboženstvích

(také považováno za askezi), ale je to i připomínka pro okolí, že nemají mnicha či mnišku uvádět do pokušení. S dobou se hábit také proměňoval, v minulosti bylo jeho nošení mnohem nepříjemnější.

Náboženské chápání těla se proměňuje zároveň se svou dobou: reaguje na ni, protestem nebo adaptací. Samotné náboženství se s dobou mění ale také, a to pak určuje jisté proměny náboženské askeze. Oproti minulosti, kdy bylo tělo trestáno a vnímáno jako zdroj hříchu, pokušení a připomínka naší zvířecí povahy, se dnes na tělo nahlíží z náboženské perspektivy spíše jako na Boží dílo, na které je třeba dávat pozor. Toto tělo má pak Boha přijímat, ne o Boží lásku a odpuštění prosit mučednictvím. Jde zde i o proměnu vnímání Boha jako takového, Bůh už není chápán jako trestající, ale jako milující. V té chvíli extrémní askeze přestává dávat smysl. ■

Alexandra Lebriez

ANGAŽOVANÉ DĚJINY EVROPSKÉHO POHANSTVÍ

Nigel Pennick a Prudence Jonesová, Dějiny pohanské Evropy. Přeložil Jiří Ogrocký. Brno: Lukáš a syn, 2023, 346 s.

Dějiny pohanské Evropy vydané poprvé v roce 1995 v anglickém nakladatelství Routledge odpovídaly na tehdy stále rostoucí zájem o moderní či současné pohanství z řad odborné i široké veřejnosti. Tehdy kniha představovala jeden z prvních pokusů o uchopení tématu dějin pohanství a je nutno ji chápat v tehdejší kontextu: odborná literatura reflektující moderní pohanství byla spíše v plenkách a zásadní knihy začínaly vycházet až od konce 90. let a později. V našem kontextu kniha samozřejmě odpovídá na stejný, byť částečně opožděný, nárůst zájmu o moderní pohanství. První pohanské směry a skupiny se u nás formují taktéž od 90. let. V současnosti lze bez uzardění říct, že moderní pohanství je u nás, alespoň podle výsledků sčítání lidu, jedním z dynamicky rostoucích náboženství.

Jak už je patrné z názvu, autoři si kladou za cíl ukázat, že pohanství, které chápou jako původní duchovní tradice či náboženství uctívající předky a přírodu, stejně jako množství bohů a bytostí, nejen že nezmizelo v důsledku konverze Evropanů na křesťanství, ale dokonce že tyto tradice „nikdy nepřestaly existovat a víceméně se rozvíjely až do dnešní

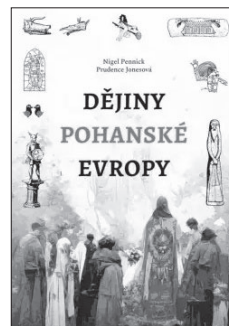
doby“ (s. 9). Navíc se snaží argumentovat ve prospěch tvrzení, že moderní pohanství má s původními evropskými či domorodými náboženstvími mnohé společné rysy, jako je například život v souladu s přírodními rytmy. Právě důraz na přírodu chápou autoři jako základní definiční znak moderního pohanství, které by se v tomto ohledu dalo podle autorů chápat jako „forma přírodního mysticismu“ (s. 11). Dalším znakem je polarita božství oscilující mezi mužským a ženským principem, tedy Bohem a Bohyní, které v sobě obsahují či zastupují jednotlivá božstva. Autoři dále kladou důraz na feministický rozměr moderního pohanství, které prezentují jako náboženství dávající prostor ženám a ženskému pohledu na božství stejně jako mužskému (z čehož je cítit příklon autorů k modernímu čarodějnictví wicca, která tento náhled komunikuje ze všech pohanských směrů nejzřetelněji). Autoři se snaží nabídnout vysvětlení, proč je moderní pohanství populárním a rostoucím náboženstvím, nicméně jejich argumenty nejsou moc jasné a spíše předpokládají, že existují nějaké skryté síly, které západní kulturu nějak navrací od monoteismu a křesťanství k přírodě a duchovnosti (s. 12–13).

Knihy splňuje očekávání vzbuzené svým názvem. Při jejím čtení má člověk skutečně pocit, že si čte o dějinách ve starém stylu: velké celky – jako Římská říše či „Keltové“ – jsou popisovány velmi obecně pomocí událostí politických dějin, jako byly důležité bitvy, smlouvy, objevy a podobně. Autoři studovali tehdy dostupnou literaturu, ze které čerpali, nicméně v případě některých kapitol se jednalo už v době psaní knihy (tedy v 80. letech) i o sto let staré práce; široké odkazování se na vědění z počátku 20. století taktéž není výjimkou. Autoři často popisují mýty či události spjaté s konkrétními místy nebo archeologickými nálezy, ze kterých vyvozují širší závěry.

Po krátké úvodní kapitole následuje devět kapitol mapujících kulturní a etnické okruhy a náboženské tradice starých Řeků (2), Římanů (3–4), Keltů (5–6), Germánů a starých Seveřanů (7–8), pobaltských kmenů (9) a obyvatel oblastí dnešního Ruska a Balkánu (10). Knihu uzavírá kapitola (11), která shrnuje po-

stupně se obnovující zájem Evropanů o předkřesťanské kultury. Rámcově začíná v raném středověku, a tím pomyslně navazuje na předcházející kapitoly, a ve svém přehledu pokračuje až do osmdesátých let minulého století. V knize chybí obsah (v anglickém originálu je), seznam vyobrazení, která jsou trefně a vhodně zvolena, však přítomný je. Text doplňuje rejstřík. Překlad je v pořádku a překladatel si obratně poradil i s ne vždy zcela snadno přeložitelnými výrazy (orig. *stock* jako podnož apod., s. 299).

Na závěr je třeba říct, že se nejedná o knihu čistě odbornou, ale spíše apologetickou, která se snaží přinést důkazy, které by podpořily hlavní cíl autorů. To je patrné mezi řádky na mnoha místech. Například v poslední kapitole autoři interpretují renesanční výstavby soch antických božstev (například fontány se sochami Poseidóna v zámeckých zahradách) jako obnovu či návrat pohanství a jeho božstev do tehdejší křesťanské Evropy (s. 273–275). Jiný příklad je třeba v šesté kapitole o Kelttech. Místní farmář ve francouzské Bretani měl vyorat na poli pozůstatky sochy údajně předkřesťanské bohyně Bonae Deae, kterou považovali místní františkáni za svatou Pannu Marii, a začali ji tudíž uctívat. To autoři interpretují tak, že v sedmnáctém

století ve Francii lidé „nepokrytě uctívali pohanské modly“ (s. 149). Na druhou stranu je třeba dodat, že autoři kriticky přistupují k některým zakladatelským mýtům, které jsou pro moderní pohanství typické: například interpretace středověkého čarodějnictví jako přežívajícího pohanství, populární v první polovině 20. století, autoři odmítají (s. 281–282). Dá se shrnout, že kniha má charakter odborného textu (odkazy na reference, citační úzus atd.), ale de facto je knihou pohanskou, určenou nepoučené veřejnosti, případně širší pohanské komunitě. Kniha komunikuje základní argument autorů, a tím vysvětluje pozici a náhled moderních pohanů na dějiny Evropy i reflexi vlastních tradic. Vzhledem k cílům a širokému záběru může kniha sloužit například jako „úvod do dějin pohanství“ pro moderní pohany. ■

Pavel Horák